

UCLA

UCLA Previously Published Works

Title

Immigrants' basic competencies in Norway (Innvandrerens basisferdigheter på norsk)

Permalink

<https://escholarship.org/uc/item/7b91m06f>

Journal

Norwegian Journal of Working Life Studies (Søkelys på arbeidslivet), 2012(4)

ISSN

1504-7989

Authors

Gabrielsen, E
Desjardins, R

Publication Date

2012

Copyright Information

This work is made available under the terms of a Creative Commons Attribution-NonCommercial License, available at <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Peer reviewed

Innvandrerens basisferdigheter på norsk

Egil Gabrielsen og Richard Desjardins

Egil Gabrielsen

Dr.philos., førsteamanuensis ved Lesesenteret, Universitetet i Stavanger

egil.gabrielsen@uis.no

Richard Desjardins

Ph.d., Associate Professor ved Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet

ride@dpu.dk

En av de største utfordringene unge og voksne innvandrere møter, er å lære seg et nytt språk. Vi har forskningsmessig belegg for å si at innvandreres ferdigheter i å mestre sitt nye språk er av betydning for mulighetene til å få innpass i og fungere i arbeidslivet i det landet man har flyttet til. Innvandreres kompetanse med hensyn til å mestre sitt nye nasjonalspråk er samtidig et viktig kriterium for hvor godt mottakerlandet lykkes i sin integreringspolitikk. I denne artikkelen skal vi se nærmere på hvordan lese- og regneferdigheter i norsk språkdrakt er fordelt blant ulike grupper av innvandrere.

Basisferdigheter eller grunnleggende ferdigheter har vært et viktig internasjonalt forskningstema i de senere årene. Slike ferdigheter har vist seg å være en viktig ressurs med tanke på individuell livsutfoldelse, samtidig som de har vist seg å spille en vesentlig rolle i dagens kunnskapsbaserte globale økonomi. En rekke nasjonale og internasjonale studier har bekreftet at gode basisferdigheter bidrar til individuell velfungering og gir uttelling på viktige livsområder som utdanning, arbeidssituasjon, familierelasjoner og samfunnsdeltakelse (jf. f.eks. resultater fra British Birth Cohort Studies og American Longitudinal Study of Adult Learning.¹⁾

Tilsvarende viser de nevnte undersøkelsene at individer med svake grunnleggende ferdigheter har økt risiko for å oppleve begrensninger i sin livsutfoldelse. Dette omfatter mulighetene for å fullføre planlagte utdanningsløp og det å få adgang til og å kunne bli værende på arbeidsmarkedet, gjerne kombinert med psykiske og fysiske helseproblemer.

I tillegg til å være viktig for individuell livsutfoldelse, har grunnleggende ferdigheter innflytelse på den sosiale og økonomiske utviklingen på nasjonalt nivå. Studier har vist at slike ferdigheter spiller en sentral rolle med hensyn til å generere økonomisk utvikling og gi gode livsbetingelser for befolkningen (Coulombe & Tremblay 2006a, 2006b, Coulombe et al. 2004). Vesentlig i denne sammenheng er at det ikke bare er nivået på grunnleggende ferdigheter som er av

betydning for regional og nasjonal økonomisk utvikling, men også hvordan disse er fordelt og anvendt for produktive formål i befolkningen.

Dette har vært utgangspunktet for gjennomføringen av de tre internasjonale undersøkelsene av voksnes basisferdigheter, IALS (International Adult Literacy Survey 1994–1998), ALL (Adult Literacy and Life Skills 2003–2008) og PIAAC (Program for International Assessment Adult Competencies – fullføres i 2013). Kartleggingen har gitt – og vil gi – viktig informasjon til beslutningstakere på ulike nivåer i deltakerlandene; informasjon som for eksempel kan gi grunnlag for å foreta justeringer både av struktur og innhold i de etablerte utdanningsløpene for barn og unge. Den har også bidratt til å kunne bestemme hvilken politikk som skal føres for å sikre tilstrekkelige basisferdigheter i utsatte grupper av voksenbefolkningen. Utsatte grupper har i denne sammenheng i stor grad vist seg å være voksne med liten eller mangelfull utdanning. Dette gjelder både for ikke-innvandrere og for innvandrere i alle deltakerlandene (OECD & Statistics Canada 2005, 2011, OECD 2012). Undersøkelsene har samtidig bekreftet at innvandrere fra land med et språk som avviker fra hovedspråket i mottakerlandet, ofte har store utfordringer med oppgaver gitt på det nye nasjonalspråket. Det er da også i innvandrergruppene en har funnet relativt sett flest unge og voksne som strever med å tilegne seg det som anses for å være tilstrekkelig basiskompetanse for å fungere i dagens arbeids- og hverdagsliv (OECD 2010, OECD & Statistics Canada 2011, Gabrielsen og Lagerstrøm 2007). I tillegg er det bekreftet at også andre generasjons innvandrere gjennomgående har svakere prestasjoner på prøver som måler grunnleggende ferdigheter. I Norge viser for eksempel resultatene fra nasjonale prøver på femte og åttende trinn i 2009 at innvandrerelever og norskfødte elever med innvandrerforeldre skårer dårligere enn andre elever på de fleste prøvene (Nygård 2010). Denne tendensen bekreftes også i de norske resultatene i de internasjonale kartleggingene av 10- og 15-åringers lese- og regneferdigheter, PIRLS og PISA. (Van Daal et al. 2007, Kjærnsli & Roe 2010)

I vår artikkel skal vi se nærmere på hvordan innvandrere i Norge mestrer grunnleggende ferdigheter (basisferdigheter) som lesing og regning når oppgavene presenteres i norsk språkdrakt. Vi skal basere oss på data fra ALL-undersøkelsen (Adult Literacy and Life Skills) som ble gjennomført i representative utvalg fra aldersgruppen 16–65 år i 11 land i perioden 2003–2008 (OECD & Statistics Canada 2005, Gabrielsen et al. 2005, OECD & Statistics Canada 2011).

Det er innledningsvis nødvendig å presisere at *innvandrere* er et samlebegrep for mennesker som flytter til et nytt land. Årsakene kan være høyst ulike. For mange assosieres begrepet først og fremst med flyktninger og asylsøkere, mens en gjerne overser at en betydelig del av det som defineres som innvandrerbefolkningen i et land, skyldes arbeidsinnvandring og familiegjenforening. Det er også vanlig, som i Norge, å inkludere barn av to innvandrerforeldre født i mottakerlandet i det som omtales som innvandrerbefolkningen.

Med dette som bakgrunn skal vi presentere mer omfattende analyser av de norske ALL-dataene enn det som har vært gjort tidligere, blant annet ved å sammenlikne basisferdighetene for innvandrere fra ulike land. Vi skal også trekke inn betydningen av innvandreres botid i Norge, før vi ser på sammenhenger mellom basisferdigheter og variablene arbeidsmarkedsstatus og utdanningsnivå.

Fokusering på innvandrerbefolkningen

Problematikk knyttet til innvandring er sentrale politiske temaer i alle OECD-land i dag. Lave fødselstall kombinert med økende levealder i befolkningen har skapt nye utfordringer. Fremskrivninger av befolkningsmengden til 2050 viser at mange OECD-land kan forvente en nedgang i sin befolkningsmengde dersom en legger de siste årenes tall for reproduksjon til grunn (OECD 2003). En av konsekvensene vil være at antallet yrkesaktive går ned, samtidig som økt levealder i befolkningen gir en stadig større andel pensjonister. Et kontroversielt tiltak for å opprettholde landenes økonomiske og sosiale system har blitt å åpne for en betydelig innvandring av mennesker fra andre land, gjerne fra andre verdensdeler.

Norge har tradisjonelt hatt strenge restriksjoner for innvandring, spesielt når det gjelder innvandring fra det som noe upresist har vært kategorisert som innvandrere fra ikke-vestlige land. I likhet med praksis i de fleste andre land har det vært lettere for personer med spesialkompetanse å få arbeidstillatelse og eventuelt statsborgerskap. Denne tendensen til å søke etter innvandrere med god utdanning bekreftes for alle deltakerlandene i Adult Literacy and Life Skills (OECD & Statistics Canada 2005, 2011). Bildet er imidlertid sammensatt. Det har vist seg at økningen i utdanningsnivå blant nyankomne innvandrere ikke nødvendigvis gir så store utslag i målte ferdigheter på de skalaene som inngikk i ALL. Hovedforklaringen på dette er at oppgavene som brukes i undersøkelsen, som nevnt tar utgangspunkt i deltakerlandenes offisielle språk (Bouduard 2001, Desjardins 2004). Med ett unntak som gjelder Bermuda, er det registrert et betydelig misforhold mellom innvandreres utdanningsnivå og resultatene på skalaene som måler leseferdighet, tallforståelse og problemløsning i ALL:

This raises an important question regarding whether the knowledge and skills acquired abroad are useable in the host country and to what extent the portability is attenuated by (official) language proficiency (OECD & Statistics Canada 2005:212).

Hvordan defineres svake basisferdigheter?

De to leseskalaene (prosatekst og dokumenttekst) og regneskalaen (numeralitets-skalaen) i ALL anvender fem nivåer for å beskrive informantenes basisferdigheter. Nivå 1 er det svakeste nivået og nivå 5 det beste. Det teoretiske grunnlaget for

denne inndelingen er blant annet gjort rede for i Kirsch (2001) og i Gabrielsen (2006).

Informantenes nivåplassering på ferdighetsskalaene reflekterer at vedkommende har minst 80 prosent sjanse for å løse oppgaver på det aktuelle nivået. Dette innebærer at han også kan løse oppgaver med høyere vanskegrad, men den statistiske sannsynligheten for dette er under 80 prosent. Et spørsmål som har vært reist, er om 80-prosentkriteriet er for strengt. Sticht (2001) er en av dem som har argumentert for å anvende et lavere prosenttall. På den annen side vil mange hevde at i mange reelle situasjoner i hverdagslivet er 80 prosentkriteriet også for lavt.

Et annet sentralt tema i denne sammenheng er hva en skal definere som svake grunnleggende ferdigheter. I de fleste land som har deltatt i IALS og ALL, har en fulgt OECD, som har definert nivå 3 som det nivået som er nødvendig for å tilfredsstille kravene til basisferdigheter i vestlige industriland i dag. OECD hevder at «the quality of life shift occurs between level 2 and 3» (OECD & Statistics Canada 2005). I Sverige har en tilsvarende valgt å bruke begrepet *medborgerkompetens* om de tre høyeste ferdighetsnivåene (Skolverket 1996) og markerer på den måten at en vurderer nivå 3 som nødvendig for fullt ut å mestre de utfordringene de fleste voksne vil møte i arbeidsliv og hverdagsliv. Samtidig er det viktig å understreke at også voksne som ikke har basisferdigheter på disse nivåene, kan fungere funksjonelt og leve gode liv, avhengig blant annet av de sosiale rammene og de forventninger og krav som møter dem.

Et problem med OECD-kriteriet er at andelen unge og voksne som defineres som å ha for svake basisferdigheter, blir veldig høyt, også i de landene som har de høyeste gjennomsnittsskårene på skalaene. I Norge, som er blant landene som hevder seg godt i den internasjonale sammenlikningen, innebærer det for eksempel at over en tredjedel av voksenbefolkningen inkluderes i det vi kan kalle bekymringsgruppen når en anvender det nevnte kriteriet (Gabrielsen et al. 2005). Sticht (2001) peker på at disse høye tallene gir liten troverdighet, og i neste omgang kan hindre at den betydelige gruppen med de aller svakeste ferdighetene får nødvendig hjelp til sine problemer. I Norge har vi i en del tidligere rapportering tatt hensyn til denne innvendingen ved å avgrense bekymringsgruppen til dem som skårer på nivå 1 på minst en av de tre skalaene som omtales i denne artikkelen. Gruppen reduseres da til 15 prosent av den norske voksenbefolkningen (ca. 430 000 personer) (Gabrielsen et al. 2005).

Det er liten tvil om at personer på nivå 1 har mangelfulle basisferdigheter i lesing og regning. Oppfølgingsundersøkelser i USA og Canada viser for eksempel at mange på dette nivået har problemer med det som betegnes som avkodingsdelen i leseprosessen (Strucker et al. 2003). Disse undersøkelsene har målt det som betegnes som *components skills* blant nivå 1- og nivå 2-leserne. Svikt i *components skills* kan innebære usikkerhet med den nødvendige koblingen mellom lyd

og bokstav, med det å trekke sammen lyder til hele ord, gjerne kombinert med et begrenset ordforråd, noe som igjen har betydning for forståelsen av det en leser. Mot denne bakgrunnen er det derfor et paradoks at mange av de aller svakeste leserne mener at de leser godt, når de blir bedt om å vurdere sine egne ferdigheter. En av forklaringene på dette kan være at mange nivå 1-lesere ikke har en realistisk forståelse av hva som kreves av lesekompetanse i dagens samfunn (Arnbak 2004).

Nivå 2-leseren viser seg også å ha problemer i noen sammenhenger, men vil mestre *components*-oppgaver bedre enn de på nivå 1. Undersøkelsen til Strucker et al. (2003) bekrefter likevel at en skal skåre ganske høyt på nivå 2 før en når et tilfredsstillende nivå med hensyn til avkodingskompetanse, som er et vesentlig grunnlag for forståelsesdelen av leseprosessen.

I denne artikkelen har vi valgt å anvende OECD-kriteriet og vil i fortsettelsen omtale nivå 3 som kriterium for ønsket ferdighetsnivå i lesing og regning. Samtidig vil vi i tabellene skille mellom de informantene som skårer på nivå 1 eller nivå 2 på alle de tre valgte ferdighetsskalaene, og de som presterer på disse nivåene på bare en eller to av skalaene.

Kort om gjennomføringen av ALL-undersøkelsen

Et representativt utvalg med nærmere 6000 personer i aldersgruppen 16–65 år deltok i den norske delen av ALL-undersøkelsen som ble gjennomført i 2003. Statistisk sentralbyrå og Lesesenteret ved Universitetet i Stavanger var ansvarlige for den norske datainnsamlingen, mens Statistics Canada og OECD utgjorde den internasjonale prosjektledelsen. Det var befolkningsstatistikken ved utgangen av 2002 som ble anvendt for å finne fram til de norske informantene i *Adult Literacy and Life Skills* (Lagerstrøm 2005).

Undersøkelsen var todelt; innledningsvis ble det gjennomført et omfattende bakgrunnsintervju med generelle demografiske opplysninger som utdanning, språkbakgrunn og arbeidssituasjon. Intervjuet inneholdt også temaer som bruk av lesing og regning i arbeidsliv og hverdagsliv, deltakelse i etter- og videreutdanning og bruk av IKT. Informantene fikk i den andre delen av intervjuet ulike oppgaver knyttet til fire ferdighetsområder: lesing av prosatekst (sammenhengende tekst), lesing av dokumenttekst (ikke-sammenhengende tekst, med innslag av tabeller, figurer eller grafiske fremstillinger), tallforståelse (numeralitet) og problemløsning (OECD & Statistics Canada 2005, 2011, Gabrielsen et al. 2005). Gjennomsnittstid for intervjuene var i Norge to timer.

Analysene som presenteres i fortsettelsen, vil basere seg på resultatene fra tre av de fire ferdighetsområdene nevnt i avsnittet foran. Problemløsningskalaen holdes utenfor, blant annet fordi den bruker en litt annen skalering, samtidig som den skiller dårlig for dem med de svakeste leseferdighetene (OECD & Statistics Canada 2011).

Utvalgene anvendt i våre analyser

Da ALL-undersøkelsen ble gjennomført i 2003, var det i Norge i underkant av 200 000 mennesker i aldersgruppen 16–65 år som utgjorde innvandrerpopulasjonen, hvorav rundt 70 prosent var fra det som den gang var vanlig å betegne som ikke-vestlige land. De norske rapportene fra 2005 og 2007 har i tråd med dette anvendt tre kategorier av innvandrere: Dansker/Svensker – Vestlige land – Ikke vestlige land (Gabrielsen et al. 2005, Gabrielsen og Lagerstrøm 2007).

Statistisk sentralbyrå gikk i 2008 bort fra å bruke betegnelsen ikke-vestlig innvandrere, og dette vil bli fulgt opp videre i denne artikkelen. Betegnelsene ble da endret til *innvandrere og norskfødt med innvandrereforeldre* om det som vi i fortsettelsen samlet vil omtale som *innvandrerbefolkningen*. Bakgrunnen var blant annet de betydelige endringene som fant sted i Europa etter Berlinmurens fall i 1989, hvor flere østeuropeiske land ble medlemmer av EU (Dzamarija 2008). Det har blant annet ført til en omfattende arbeidsinnvandring til Norge.

I løpet av de siste 40 årene har antallet personer med innvandrerbakgrunn økt betydelig i Norge. I 1970 utgjorde den norske innvandrerbefolkningen i underkant av 60 000 personer (1,5 prosent av befolkningen). Ved inngangen til 2011 var tallet økt til 600 000 personer. Gruppen utgjorde dermed 12,2 prosent av Norges befolkning; 500 000 var innvandrere født utenfor Norges grenser, mens 100 000 var norskfødte med innvandrereforeldre. Fra 2005 til 2010 økte for øvrig antall innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre med 188 000 personer; det vil si at tre av fire nye innbyggere i denne perioden hadde innvandrerbakgrunn (Andreassen & Dzamarija 2010).

Informantene som inngår i denne studien, fordeler seg slik:

- 1 Innvandrere som inngår i det nasjonale utvalget (n= 272), heretter kalt *nasjonalt innvandrertvalg*. Dette omfatter til sammen 64 nasjonaliteter; innvandrere fra Danmark og Sverige er holdt utenfor på grunn av språkligheten. Det inngår ikke norskfødte med innvandrereforeldre i dette utvalget.²
- 2 Personer uten status som innvandrere i det nasjonale utvalget (n= 5250 – i fortsettelsen i hovedsak brukt som referansegruppe).
- 3 Innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre fra Pakistan (n= 121), Somalia (n=81) eller Vietnam (n= 75), bosatt i Oslo eller Akershus. Tabellen i vedlegget viser at 23 prosent i dette utvalget er født i Norge.

Det som foran er gitt betegnelsene utvalg 1 og utvalg 2, utgjør det samlede norske utvalget i den internasjonale ALL-undersøkelsen og danner basis for de ulike rapportene som er utarbeidet nasjonalt og internasjonalt. Utvalgsprosedyrer og databehandling er gjort nærmere rede for i de nevnte rapportene (OECD & Statistics Canada 2005, 2011, Gabrielsen et al. 2005). Ettersom innvandrere fra Sverige og

Danmark (til sammen 34 personer i utvalget) oppnådde signifikant bedre gjennomsnittresultater på ferdighetsskalaene sammenliknet med den delen av utvalget som var født i Norge, har vi valgt å ekskludere disse fra de analysene som presenteres i denne artikkelen, med henvisning til språklikheten. Tilsvarende er gjort i den siste internasjonale rapporten fra ALL, i de kapitlene som sammenlikner resultatene til innvandrere og voksne født i landet (OECD & Statistics Canada 2011).

Utvalg 3 er et tilleggsutvalg av innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Pakistan, Somalia eller Vietnam, som er bosatt i Oslo eller Akershus (heretter omtalt som Oslo-regionen). I tillegg til at personene hadde nevnte landbakgrunn, ble utvalget stratifisert etter kjønn, utdanningsnivå og botid i Norge. Utdanningsregisteret til SSB ble brukt som trekkgrunnlag, mens Folkeregisteret ble brukt for å klassifisere botid. Følgende fire kategorier ble anvendt: Innvandret til Norge i perioden a. 1998–2002, b. 1988–1997, c. før 1988 og d. født i Norge. De tre første kategoriene for botid ble også anvendt for det nasjonale utvalget av innvandrere (utvalg 1).

Frafallet i utvalget fra Oslo-regionen ble betydelig. Dette er i samsvar med erfaringer fra tidligere undersøkelser i innvandrerbefolkningen. I arbeidsmarkedsundersøkelsen som SSB gjennomførte i 2006–2007, var det for eksempel en høy frafallsprosent i følgende undergrupper: unge mannlige innvandrere, innvandrere bosatt i Oslo (og andre store byer), nyankomne innvandrere fra ikke-vestlige land, innvandrere som var arbeidsledige eller utenfor arbeidsmarkedet av andre grunner, og innvandrere med status som aleneforsørgere (Villund 2008). Den viktigste grunnen til frafallet i den nevnte undersøkelsen ble kategorisert som språkproblemer. I tillegg var det, som i vår undersøkelse, mange potensielle informanter som en ikke oppnådde kontakt med verken på telefon eller registrert adresse.

Stort frafall i utvalg 3 betyr selvsagt at det er usikkerhet knyttet til våre resultater. Samtidig må det understrekes at fordelingen av respondenter etter kjennemerker som kjønn, alder og botid viser at ingen grupper er betydelig under- eller overrepresentert i nettoutvalget. Det er videre grunn til å anta lese- og regneferdighetene (med oppgaver i norsk språkdrakt) vil være svakere i frafallsgruppen i utvalg 3 sammenliknet med responsgruppen, med henvisning til at språkproblemer er den vanligste frafallsgrunnen i undersøkelser blant innvandrere.

Bakgrunnen for å avgrense utvalg 3 til hovedstadsregionen var både av praktisk og økonomisk art, men ble også begrunnet med at en økende andel av den norske innvandrerbefolkningen bosetter seg i denne delen av landet. Alle Oslos bydeler ligger i dag over landsgjennomsnittet med hensyn til andelen innbyggere med innvandrerbakgrunn. Det samme gjelder for Akershus som er rangert som nr. 2 av fylkene, etter Oslo. Andelen har økt siden høsten 2003; i 2010 bodde 42 prosent av nordmenn med status som innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre i Oslo og Akershus (Andreassen & Dzamarija 2010).

Valget av landbakgrunn ble begrunnet med at Pakistan, Somalia og Vietnam har bidratt til de største andelene av innvandrerbefolkningen fra ikke-europeiske land i Norge. Dette gjaldt i 2003, og det gjaldt fortsatt i 2010, med ett unntak: antallet innvandrere fra Irak var da litt høyere enn for Somalia og Vietnam (ibid.). Vi viser til Lagerstrøm 2005 for mer informasjon om utvalg 3.

Bearbeiding av data

Estimatene i resultatdelen er vektet slik at det tas hensyn til utvalgsdesign og frafall. Signifikansnivå merket med * markerer 5-prosentnivået, mens ** brukes på 1-prosentnivået i de tabellene som presenteres i fortsettelsen.

Analysene er i stor grad basert på logistisk regresjon. Metoden anvendes for å se sammenhenger mellom variabler når den avhengige variabelen er todelt; det vil si at den har verdiene 0 eller 1. Dette gir blant annet mulighet for å beregne oddsrate for at man tilhører en bestemt gruppe, for eksempel om man hører til det som senere i artikkelen omtales som bekymringsgruppen med hensyn til basisferdighetene lesing og regning. Oddsraten ($\text{Exp}(B)$) har verdier som kan variere mellom null og pluss uendelig. Oddsrate over 1 viser at oddsen øker, mens verdier under 1 bekrefter at oddsen minker sett i forhold til valgt referansekategori.

Multivariat logistisk regresjon gir muligheter for å se sammenhenger mellom avhengig variabel og valgte uavhengige variabler. Vi får dermed beregnet oddsen for eksempel for det å være arbeidsledig med bakgrunn i en variabel når det kontrolleres for effekten av de andre variablene i analysen.

Resultatpresentasjon

Tabell 1 bekrefter at det også i Norge er mange unge og voksne som har svake basisferdigheter. Dette gjelder både for dem med og uten innvandrerstatus. Samlet er det bare vel halvparten av aldersgruppen 16–65 år som skårer på nivå 3 eller høyere på alle tre skalaer, og som dermed fullt ut tilfredsstillende det vi foran har omtalt som OECD-kriteriet.

Resultatforskjellene i våre tre utvalg er betydelige. Den store gruppen, referansegruppen uten status som innvandrer, kommer, ikke overraskende, best ut: Her er det i underkant av 52 prosent som skårer på nivå 3 eller mer på alle tre skalaer, mens 22 prosent skårer på nivå 1 eller 2 på alle skalaene. Tilsvarende tall for det nasjonale utvalget av innvandrere er på henholdsvis 29 prosent og 41 prosent (oddsrate 3,6).

Tabell 1. Prosent av aldersgruppen 16–65 som skårer på nivå 1 eller 2, og justerte oddsrater^a som viser sannsynligheten for å skåre på nivå 1 eller 2 på prosa-, dokument- og regneskalaen, fordelt på ulike grupper

	Antall områder hvor en skårer på nivå 1 eller 2						
	0	1	2	3			
	%	%	%	%	odds	odds	odds
Totalpopulasjonen 16–65 år	50,2	15,8	10,8	23,2			
Innvandrerstatus							
<i>Tilleggsutvalg fra Oslo-regionen</i>	11,7	5,8	0,3**	15,7	1,7*	66,9	7,3**
Innvandrere fra Pakistan	10,0	6,5	0,4**	20,1	2,2**	63,4	6,3**
Innvandrere fra Somalia	11,5	5,2	0,3	11,5	1,1	71,8	10,6**
Innvandrere fra Vietnam	18,2	3,8	0,2	3,7	0,4	74,3	8,8**
<i>Nasjonalt utvalg av innvandrere</i>	28,9	11,1	0,7	19,2	2,3**	40,8	3,5**
<i>Ikke innvandrere</i> (referansegruppe)	51,6	16,1	1	10,3	1	22,0	1

* p<0.05, statistisk signifikant på 5-prosentnivået
 ** p<0,01, statistisk signifikant på 1-prosentnivået
^a Oddsreter er justert for alder, kjønn, utdanningsnivå og foreldres utdanningsnivå

I det vi har definert som Oslo-regionutvalget av innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Pakistan, Somalia og Vietnam, skårer i snitt 67 prosent på nivå 1 eller 2 på alle tre skalaer (oddsrate 7,3), mens bare 12 prosent har et resultat på nivå 3 eller høyere på de samme skalaene. Forskjellene mellom informantene fra de tre landene er relativt små, men det er interessant å registrere at innvandrere fra Vietnam har den høyeste andelen av voksne både i det vi foran har omtalt som den svakeste (74 prosent) og den sterkeste gruppen (18 prosent). Oddsene for å tilhøre den svakeste gruppen er lavest for de med bakgrunn fra Pakistan (oddsrate 6,3).

Tabell 2. Prosent av aldersgruppen 16–65 som skårer på nivå 1 eller 2 og justerte^a oddsrater, som viser sannsynligheten for å skåre på nivå 1 eller 2 på prosa-, dokument- og regneskalaen for ulike grupper av innvandrere fordelt etter botid i Norge

	Antall områder hvor en skårer på nivå 1 eller 2						
	0	1	2	3			
	%	%	%	%			
Totalpopulasjonen 16–65 år	50,2	15,8	10,8	23,2			
Innvandrerstatus							
	%	%	odds	%	odds	%	odds
<i>Tilleggsutvalg fra Oslo-regionen</i>							
0–5 år	5,2	3,5	0,2*	12,1	1,1	79,1	14,5**
5–15 år	9,9	6,7	0,4*	6,9	0,6	76,5	10,5**
Over 15 år	14,8	6,0	0,3*	22,0	0,2**	57,2	9,2**
<i>Nasjonalt utvalg av innvandrere</i>							
0–5 år	25,9	10,3	0,7	19,5	2,3	44,4	5,2**
5–15 år	25,5	9,3	0,6	20,6	2,3**	44,6	4,2**
Over 15 år	33,7	13,4	0,9	17,5	1,9*	35,5	2,5**
<i>Ikke innvandrere</i>	51,6	16,1	1	10,3	1	22,0	1
* p<0,05, statistisk signifikant på 5-prosentnivået							
** p<0,01, statistisk signifikant på 1-prosentnivået							
^a Oddsreter er justert for alder, kjønn, utdanningsnivå og foreldres utdanningsnivå							

Innvandrere vil tilegne seg basisferdigheter i norsk gjennom utdanning og deltagelse i arbeids- og hverdagslivet i Norge. Botid antas derfor å være av vesentlig betydning for hvilken basiskompetanse innvandrere klarer å opparbeide seg på sitt nye nasjonalspråk.

Tabell 2 bekrefter at botid har betydning, men at det bare synes å være små forbedringer i basisferdighetene i løpet av de 15 første årene. I det nasjonale utvalget av innvandrere registrerer vi ikke forskjeller mellom gruppen som har botid på inntil 5 år, og de som har bodd mellom 5 og 15 år i Norge. Dette gjelder både for den beste gruppen, med minst nivå 3 på alle tre skalaene (ca. 26 %), og for den svakeste gruppen med nivå 1 eller 2 på alle skalaer (44 %). Forbedring av basisfer-

dighetene er tydeligere for den delen av utvalget som har botid over 15 år. De tilsvarende tallene for de nevnte gruppene i det nasjonale utvalget av innvandrere er her henholdsvis 34 og 36 prosent.

Vi finner det samme utviklingsmønsteret i utvalget av innvandrere fra Oslo-regionen. Riktignok er det en liten bedring når en sammenlikner utvalget med botid under 5 år med gruppen med mellom 5 og 15 års botid, men her må det understrekes at det for begge de nevnte grupper er over 75 prosent som befinner seg på de to laveste ferdighetsnivåene på alle tre skalaer. Med botid på mer enn 15 år reduseres denne prosenten betydelig (her inngår de som er født i Norge), men fortsatt befinner godt over halvparten av gruppen (57 prosent) med så lang botid i Oslo-regionutvalget seg på nivå 1 eller 2 på alle skalaene. Andelen som tilfredsstiller det som vi tidligere har omtalt som OECD-kriteriet, øker bare beskjedent for det samme utvalget, til 15 prosent. Det betyr at bare hver sjettede innvandrer i vårt Oslo-regionutvalg som har bodd i Norge i mer enn 15 år, ligger på nivå 3 eller høyere på alle ferdighetsområdene. Tilsvarende gjelder dette hver tredje innvandrer i det nasjonale utvalget.

Deltakelse i arbeidslivet er antatt å være viktig for innvandrere som skal utvikle sin kompetanse i et nytt språk. Den store utfordringen har for mange vist seg å være det å få adgang til arbeidsmarkedet, spesielt for dem som i utgangspunktet har de svakeste basisferdighetene. Tabell 3 viser i den første kolonnen andelen arbeidsledige i våre utvalg (arbeidsledige regnes her som del av arbeidsstyrken). Vi får bekreftet at det både i det nasjonale utvalget og i Oslo-regionutvalget er mange arbeidsledige blant dem som skårer på nivå 1 eller 2 på alle tre ferdighetsområder. Størst er den i utvalget fra Oslo-regionen, med 27 prosent; i det nasjonale utvalget er den tilsvarende prosenten 15. Ledighetsprosenten for etniske nordmenn med tilsvarende svake basisferdigheter var i 2003 på rundt 6 prosent. For utvalget fra Oslo-regionen holder den høye arbeidsledighetsprosenten seg (27) også for dem som er på nivå 1 eller 2 på bare ett eller to områder, mens den for denne gruppen faller til 10 prosent i det nasjonale utvalget av innvandrere.

Tabell 3 viser samtidig tydelige forskjeller mellom de to utvalgene av innvandrere; basisferdigheter korrelerer ikke med arbeidsledighet for Oslo-regionutvalget, men korrelerer med arbeidsledighet for det nasjonale utvalget. Vi registrerer den motsatte tendensen når vi i den andre kolonnen av tabell 3 sammenlikner andelen i utvalgene som står utenfor arbeidsstyrken. Dette omfatter personer med status som elev/student, pensjonist (uførhet, tidlig pensjon, etc.) eller hjemmearbeidende. Basisferdighetene korrelerer her med det å være i arbeidsstyrken for Oslo-regionutvalget, mens en ikke finner korrelasjon mellom de samme variablene i det nasjonale utvalget av innvandrere. Vi ser at i utvalget fra Oslo-regionen var 60 prosent utenfor arbeidsstyrken blant dem som ikke fullt ut tilfredsstiller OECD-kriteriet (minst nivå 3), mens dette bare gjelder i underkant av en fjerdedel av tilsvarende gruppe i det nasjonale utvalget.

Tabell 3. Prosent av aldersgruppen 16–65 med status som arbeidsledig eller ikke i arbeidsstyrken og justerte^a oddsratert som viser sannsynligheten for å høre til i disse kategoriene, fordelt etter ferdighetsnivå på prosa-, dokument- og regneskalaen

	Arbeidsledig		Ikke i arbeidstyrken	
Totalpopulasjonen 16–65 år	4,9		24,2	
<i>Antall skalaer med skårer nivå 1 eller 2</i>				
	%	odds	%	odds
3 skalaer	7,2	2,1**	32,6	1,3**
2 skalaer	8,2	2,2**	24,5	1,0
1 skala	4,3	1,1	22,6	0,9
Ingen	3,4	1	20,9	1
Immigrantstatus fordelt etter antall områder på nivå 1 eller 2				
<i>Tilleggsutvalget fra Oslo-regionen</i>				
Innvandrere: 3 områder	26,5	1,0	55,1	6,6**
Innvandrere: 1 eller 2 områder	27,4	1,1	65,2	6,9**
Innvandrere: Ingen områder	21,3	1,8	34,9	3,2
<i>Nasjonalt utvalg</i>				
Innvandrere: 3 områder	14,7	4,2**	24,8	1,1
Innvandrere: 1 eller 2 områder	9,7	2,9	24,6	1,2
Innvandrere: Ingen områder	2,4	0,8	24,0	1,1
Ikke innvandrere				
Ikke innvandrere: 3 områder	6,4	2,1**	33,3	1,4**
Ikke innvandrere: 1 eller 2 områder	5,7	1,6**	23,3	0,9
Ikke innvandrere: 0 områder	3,5	1	20,8	1
* p<0,05, statistisk signifikant på 5-prosentnivået				
** p<0,01, statistisk signifikant på 1-prosentnivået				
^a Oddsratert er justert for alder, kjønn, utdanningsnivå, foreldres utdanningsnivå og botid				
Note: De som var utenfor arbeidsstyrken på undersøkelsestidspunktet, er utelatt fra populasjonen ved beregning av arbeidsledighetsratert og odd.				

Tabell 4. Prosent av aldersgruppen 16–65 uten fullført videregående utdanning OG ikke deltatt i formelt utdanningsprogram siste 12 måneder med justerte^a oddsratere som viser sannsynligheten for å høre til i disse kategoriene, fordelt etter ferdighetsnivå på prosa-, dokument- og regneskalaen

	Ikke fullført videregående skole		Ikke fullført videregående skole og ikke i formell utdanning siste 12 mnd	
Totalpopulasjonen 16–65 år	15,4		12,3	
<i>Antall skalaer med skårer på nivå 1 eller 2</i>				
	%	odds	%	odds
3 skalaer	35,3	6,8**	32,3	5,1**
2 skalaer	16,4	2,6**	13,5	2,1**
1 skala	11,3	1,6**	8,4	
Ingen	7,4	1	4,2	1
Immigrantstatus fordelt etter antall ferdighetsområder på nivå 1 eller 2				
<i>Tilleggsutvalg fra Oslo-regionen</i>				
Innvandrer: 3 områder	45,3	14,0**	36,9	16,0**
Innvandrer: 1 eller 2 områder	25,6	3,4*	9,7	4,9**
Innvandrer: Ingen områder	25,3	8,5**	21,4	8,7**
<i>Nasjonalt utvalg</i>				
Innvandrer: 3 områder	32,6	5,8**	27,3	4,1**
Innvandrer: 1 eller 2 områder	5,7	0,5	2,6	0,6
Innvandrer: Ingen områder	4,1	0,9	3,1	0,5
<i>Ikke innvandrere</i>				
Ikke innvandre: 3 områder	35,6	6,6**	32,8	4,9**
Ikke innvandre: 1 eller 2 områder	13,9	2,1**	11,0	1,7**
Ikke innvandre: Ingen områder	7,5	1	4,3	1
* p<0,05, statistisk signifikant på 5-prosentnivået				
** p<0,01, statistisk signifikant på 1-prosentnivået				
^a Oddsratere er justert for alder, kjønn, foreldres utdanningsnivå og botid				

Tabell 4 bekrefter at ikke fullført videregående utdanning er nært knyttet til resultatene på skalaene for grunnleggende ferdigheter for alle våre tre utvalg. I Oslo-regionutvalget er oddsraten 14 for å tilhøre kategorien uten videregående utdanning for dem som skårer på nivå 1 eller 2 på alle tre ferdighetsområder, mens den er lavere i det nasjonale innvandrertutvalget (oddsrate 5,8) og i utvalget av ikke-innvandrere (oddsrate 6,6).

Tallene i tabell 4 viser også at 25 prosent av innvandrerne i Oslo-regionutvalget som tilfredsstillter OECD-kriteriet (minst nivå 3 på alle skalaer), ikke har fullført videregående utdanning. Den tilsvarende prosenten i det nasjonale utvalget er 4, mens den er 7,5 i utvalget av ikke-innvandrere. 25 prosent er en høy andel og viser at mange fra dette utvalget har utviklet gode basisferdigheter i lesing og regning på norsk uten slik formell utdanning.

Utdanningsnivå har vist seg å være den variabelen som gir den sikreste indikasjonen på voksnes nivå for basisferdigheter (OECD & Statistics Canada 2005, 2011). Med ett unntak gjelder dette for alle deltakerlandene i IALS og ALL. Tabell 4 viser at det i den norske ALL-undersøkelsen var 15 prosent av deltakerne mellom 16 og 65 år som ikke hadde fullført utdanning på videregående skoles nivå. Av hensyn til det forhold at en del innvandrere er aldersmessig i utakt i forhold til «normalt» utdanningsløp, viser tabellen også andelen uten fullført videregående skole, og som heller ikke har vært i formell utdanning siste 12 måneder (12 prosent).

Drøfting av resultatene

Resultatene som her er presentert, bekrefter at mange innvandrere har svake basisferdigheter i lesing og regning når oppgavene presenteres i norsk språkdrakt. Funnene samsvarer med det som er registrert i andre land som har gjennomført IALS og ALL, og viser at det også i Norge er store utfordringer knyttet til det å integrere innvandrere i det etablerte samfunnet (OECD & Statistics Canada 2011). Det hører med til det norske bildet at det er registrert en liten, men positiv endring i målingene av leseferdighet fra IALS til ALL for det som fram til 2008 ble omtalt som den ikke-vestlige innvandrerguppen. Relativt sett flere fra denne gruppen skårer nå på nivå 2 og færre på nivå 1 (Gabrielsen & Lagerstrøm 2007). Denne forsiktige fremgangen i resultatet til det nasjonale utvalget av innvandrere må likevel ikke forlede oss til å tro at utfordringene for det norske samfunnet er blitt mindre. Ikke minst det forhold at innvandrerbefolkningen i Norge er mer enn fordoblet siden 2003, understreker nødvendigheten av å arbeide mer systematisk med tanke på hvordan vi tar imot og legger til rette for innvandrere her i landet.

Utgangspunktet for denne artikkelen har vært å sammenlikne resultatene i ALL-undersøkelsen i 2003 for ulike grupper av innvandrere. Det har gitt oss et mer nyansert bilde av den heterogene åttendedelen av voksenalderen som

utgjør det som vi, i samsvar med Statistisk sentralbyrås definisjon, har definert som innvandrerbefolkningen. Det må understrekes at de dataene som anvendes nå, er noen år gamle, men de utgjør likevel de nyeste målene vi har på voksenbefolkningens basisferdigheter i lesing og regning. Det er også slik at voksenbefolkningens basisferdigheter har vist små endringer i de landene som har deltatt både i IALS og ALL (OECD & Statistics Canada 2011). Den pågående undersøkelsen PIAAC vil kunne vise om endringene har vært større på 2000-tallet, hvor en også i Norge har hatt økt oppmerksomhet rettet mot viktigheten av basisferdigheter hos barn, unge og voksne.

Vi har påvist betydelige og interessante forskjeller mellom de hovedgruppene av innvandrere som er sammenliknet. Hovedtendensen er at Oslo-regionutvalget (representert med unge og voksne med bakgrunn fra Pakistan, Somalia og Vietnam) oppnår klart svakere resultater i lesing og regning sammenliknet med det nasjonale utvalget av voksne med innvandrerbakgrunn. Mens vel 2/3 av utvalget fra Oslo-regionen skårer på de to svakeste ferdighetsnivåene på alle tre skalaene, gjelder dette for rundt 1/3 av det nasjonale utvalget. Vi må her gjenta usikkerheten knyttet til at det er et betydelig frafall i Oslo-regionutvalget, og at utvalget er relativt lite. Samtidig må det minnes om at det ut fra erfaringer fra tidligere undersøkelser ikke er usannsynlig at de grunnleggende ferdighetene som måles i ALL, kan være enda svakere i frafallsgruppen.

Det er for begge våre hovedgrupper av voksne med innvandrerbakgrunn bekymringsfullt at det synes å ta lang tid før vi kan registrere merkbare forbedringer med hensyn til å beherske tilfredsstillende basisferdigheter i norsk språkdrakt. I begge utvalgene finner vi bare små forskjeller i målte basisferdigheter mellom de som har mindre enn 5 års botid, og de som har bodd her i landet i mellom 5 og 15 år. Vi legger spesielt merke til tallene som er rapportert for innvandrergruppen fra tre land i Oslo-regionen. Etter mer enn 15 års botid i Norge, har fortsatt nærmere 6 av 10 fra denne gruppen mellom 16 og 65 år bare lese- og regneferdigheter på de to svakeste nivåene i ALL. Utviklingen for voksne som tilhører det vi har kalt nasjonalt utvalg av innvandrere, er mer positiv. Holder vi oss til variabelen botid, så er det en tredjedel av gruppen med botid over 15 år som har basisferdigheter i samsvar med OECD-kriteriet.

Gjennom de internasjonale IALS- og ALL-undersøkelsene er det bekreftet at deltakelse i arbeidslivet har betydning for utvikling og vedlikehold av basisferdigheter. På dette området har vi funnet interessante forskjeller mellom våre to innvandrerutvalg. Vi har for det første vist at mens basisferdigheter ikke korrelerer med arbeidsledighet for Oslo-regionutvalget, så er dette tilfellet for det nasjonale utvalget. Videre har vi påvist en motsatt tendens når det gjelder det å inngå i arbeidsstyrken. For Oslo-regionutvalget finner vi samsvar mellom basisferdigheter og det å være i arbeidsstyrken, mens dette ikke gjelder for det nasjonale utvalget av innvandrere.

En mulig forklaring på de forskjellene som vi her har påvist mellom våre to utvalg, kan knyttes til bakgrunnen for å innvandre til Norge. Selv om vi ikke har direkte informasjon om informantenes begrunnelse for å flytte hit, er det grunn til å anta at det her er forskjeller mellom de to utvalgene. Mange i det nasjonale utvalget er sannsynligvis kommet for å arbeide og/eller er ektefeller til nordmenn uten innvandrerbakgrunn. Tabellen i vedlegget bekrefter at denne innvandrergruppen også har det høyeste utdanningsnivået av våre tre utvalg. Vi kan registrere et mønster tilsvarende det som gjelder for ikke-innvandrergruppen; basisferdigheter har lite å si for det å inngå i arbeidsstyrken, mens det er samsvar mellom svake basisferdigheter og arbeidsledighet. Både andelen arbeidsledige og andelen som står utenfor arbeidsstyrken, er vesentlig mindre i det nasjonale innvandrerutvalget sammenliknet med Oslo-regionutvalget.

Informantene som inngår i Oslo-regionutvalget, har bakgrunn fra landene Pakistan, Vietnam og Somalia. Alle disse tre landene har hatt sine perioder med betydelig innvandring til Norge; arbeidsinnvandring fra Pakistan på 1970-tallet, flyktninger fra Vietnam på 1980-tallet og flyktninger fra Somalia på 1990-tallet. Det er derfor rimelig å anta at vårt Oslo-regionutvalg i større grad er dominert av flyktninger og familieinnvandrere som er gjenforent med egne landsmenn, enn det som er tilfellet i det nasjonale utvalget. Utdanningsnivået er også gjennomgående lavere enn i det nasjonale innvandrerutvalget. Tidligere forskning har vist at personer med denne bakgrunnen er overrepresentert blant uføretrygdede, av ulike grunner (Bratsberg et al. 2011). Andelen hjemmearbeidende kvinner er også høyere i disse gruppene enn det norske gjennomsnittet. Endelig må vi ta med at det inngår en betydelig gruppe av norskfødte med to innvandrerforeldre i dette utvalget (23 prosent), hvorav en del er utenfor arbeidsstyrken grunnet skolegang/studier. Samlet sett gir det forannevnte rimelige forklaringer på at en i Oslo-regionutvalget finner korrelasjon mellom basisferdigheter og deltakelse i arbeidsstyrken.

Samtidig har vi i utvalget fra Oslo-regionen vist at det ikke synes å være sammenheng mellom det å være arbeidsledig og basisferdigheter. Når det kontrolleres for alder, kjønn, utdanning, foreldres utdanning og botid, er det ikke signifikant forskjell i arbeidsledighet sammenliknet med ikke-innvandrere med gode basisferdigheter. Et interessant funn var å registrere en ledighetsprosent på 21 også blant innvandrere i Oslo-utvalget som skårer på de tre høyeste nivåene på alle tre skalaer. Selv om vi igjen må ta forbehold om antallet personer i utvalgene, styrker det et inntrykk som er skapt om at deler av norsk arbeidsliv, spesielt i hovedstadsområdet, har vært lite flinke til å ansette personer med innvandrerbakgrunn. En bredt anlagt undersøkelse har for eksempel vist at sannsynligheten for å bli innkalt til jobbintervju reduseres med 25 prosent for søkere med utenlandske navn, sammenliknet med likt kvalifiserte søkere med norske navn (Midtbøen og Rogstad 2012). Mye tyder på at etnisk diskriminering forekommer og utgjør et hinder for

en ønsket integrasjon av innvandrere i norsk arbeidsliv. For et land med mangel på arbeidskraft innenfor flere sektorer, er dette en stor utfordring.

Det at så mange flere med svake basisferdigheter var arbeidsledige / utenfor arbeidslivet i Oslo-regionutvalget sammenliknet med det nasjonale utvalget av innvandrerbefolkningen, kan kanskje også ses i sammenheng med det at når en så stor andel av våre innvandrere er bosatt i hovedstadsregionen, gis det færre situasjoner hvor disse blir utfordret med hensyn til norskferdighetene sine. Vi kan ane en akkumulering av faktorer som gir et svakere grunnlag for å etablere basisferdigheter på et nytt språk: språkbakgrunn som avviker betydelig fra norsk, mange hjemmearbeidende og uføretrygdede, lavt utdanningsnivå, liten kontakt med det norske hverdagssamfunnet og høy arbeidsledighetsrate.

IALS- og ALL-undersøkelsene har vist at utdanning er den klart viktigste enkeltfaktoren når det gjelder å få styrket sine basisferdigheter. Våre analyser bekrefter langt på vei denne relasjonen selv om den synes å være litt svakere for den ene av våre to innvandrergupper. For Oslo-regionutvalget har vi sett at 25 prosent av dem uten fullført videregående utdanning skårer minst på nivå 3 på alle tre ferdighetsskalaer. Noe av dette kan forklares med at en del norskfødte med to innvandrereforeldre som fortsatt er elever i videregående skole, inngår i utvalget. Samtidig viser det at det er mulig å utvikle tilfredsstillende basisferdigheter uten formell utdanning.

Å få hevet utdanningsnivået blant utsatte grupper av innvandrere vil være en sentral politisk oppgave. Et helt nødvendig tiltak blir å sikre at barn og unge med foreldre født utenfor Norge får en utdanning som i omfang og kvalitet samsvarer med det som er målsettingen for det norske utdanningssystemet. Mye tyder på at dette ikke alltid har vært tilfellet fram til i dag. Ett problem har vært mangel på kvalifiserte lærerkrefter, men også kulturforskjeller kan ha bidratt til denne bekymringsfulle situasjonen, som fram til nå har manifestert seg ved at ungdom med innvandrereforeldre avbryter videregående utdanning oftere enn landsgjennomsnittet. På den positive siden må nevnes at andelen unge med innvandrerebakgrunn som fortsetter i høyere utdanning, nå er høyere enn gjennomsnittet for ungdom i Norge (Nygård 2010). Dette gir oss kanskje konturene av en fremtid med en skarpere todeling i innvandrerbefolkningen; «de vellykkede» og «de som ikke lykkes», noe som på lengre sikt kan gi en betydelig marginalisert gruppe som ville være lite i samsvar med den ønskede politiske utviklingen i Norge.

Noter

- 1 Bynner (2010), Reder (2010).
- 2 Landbakgrunn for dem som inngår i det som i artikkelen er gitt betegnelsen «det nasjonale utvalget av innvandrere» (i alfabetisk rekkefølge): Afghanistan,

Algerie, Argentina, Aserbadjan, Australia, Bulgaria, Bosnia Herzegovina, Brasil, Burundi, Canada, Chile, Colombia, Dominikanske republikk, Eritrea, Estland, Filippinene, Finland, Frankrike, Gambia, Ghana, Guyana, Hellas, Honduras, Hviterussland, Irak, Iran, Island, Israel, Kina, Kroatia, Latvia, Libanon, Litauen, Makedonia, Malaysia, Marokko, Nederland, Pakistan, Palestina, Polen, Portugal, Romania, Russland, Serbia, Singapore, Slovenia, Somalia, Spania, Sri Lanka, Storbritannia, Sveits, Sør Afrika, Sør Korea, Thailand, Tsjekia, Tunisia, Tyrkia, Tyskland, Uganda, Ungarn, Uruguay, USA, Vietnam, Østerrike.

Referanser

- Andreassen, K.K. og M.T. Dzamarija (2010), «Befolkning». I: K. Henriksen, L. Østby og D. Ellingsen, red., *Innvandring og innvandrere 2010*:15–46. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Arnbak, E. (2004), «When are poor reading skills a threat to educational achievement?» *Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal*, 27:459–482.
- Boudard, E. (2001), *Literacy Proficiency, Earnings and Recurrent Training: A Ten country Comparative Study*. Stockholm: Institute of International Education, Stockholm University.
- Bratsberg, B., O. Raaum og K. Røed (2011), *Yrkesdeltakelse på lang sikt blant ulike innvandrergupper i Norge*. Rapport 1/2001. Oslo: Frischsenteret, UiO.
- Bynner, J. og S. Parsons, (2010), «Insights into basic skills from a UK longitudinal study». I: Reder, S. og J. Bynner, red., *Tracking Adult Literacy and Numeracy Skills: Findings from Longitudinal Research*, s. 27–58. New York: Routledge.
- Coulombe, S., J.F. Tremblay og S. Marchand (2004), *Literacy scores, Human Capital and growth Across fourteen OECD countries*. Ottawa: Statistics Canada.
- Coulombe, S. og J.F. Tremblay (2006a), *Human Capital and Canadian Provincial Standards of Living*. Ottawa: Statistics Canada.
- Coulombe, S. og J.F. Tremblay (2006b), *Migration, Human Capital and Skills Distribution Across the Canadian Provinces*. Working paper 2006 D-07. Industry Canada.
- Dzamarija, M.T. (2008), «Hva skal 'innvandreren' hete?» *Samfunnsspeilet* 4:62–65.
- Desjardins, R. (2004), *Learning for Well Being: Studies Using the International Adult Literacy Survey*. Stockholm: Institute of International Education, Stockholm University.
- Gabrielsen, E. (2006), *Slik kan leseferdigheter måles*. Monografiserien ALL nr. 6. Stavanger: Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning, Universitetet i Stavanger.
- Gabrielsen, E., J. Haslund og B.O. Lagerstrøm (2005), *Lese- og mestringskompetanse i den norske voksebefolkningen*. Resultater fra ALL (Adult Literacy and Life Skills). Stavanger: Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning, Universitetet i Stavanger.
- Gabrielsen, E. og B.O. Lagerstrøm (2007), *Med annen bakgrunn. Lese- og regneferdigheter blant voksne innvandrere*. Monografiserien ALL nr. 7. Stavanger: Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning, Universitetet i Stavanger.

- Kirsch, I.S. (2001), *The International Adult Literacy Survey (IALS): Understanding What Was Measured*. Princeton: Educational Testing Service.
- Kjærnsli, M. og A. Roe (2010), «På rett spor. Norske elevers kompetanse i lesing, matematikk og naturfag i PISA 2009». Oslo: Universitetsforlaget.
- Lagerstrøm, B.O. (2005), «Hvor godt leser voksne nordmenn?» *Samfunnsspeilet* 2, 11–14.
- Midtbøen, A.H. og J. Rogstad, J. (2012), *Diskriminerings omfang og årsaker. Etniske minoriteters tilgang til norsk arbeidsliv*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning/Fafo.
- Nygård, G. (2010), «Utdanning». I: K. Henriksen, L. Østby og D. Ellingsen, red., *Innvandring og innvandrere 2010: 47–77*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- OECD (2003), *Ageing, Housing and Urban Development*. Paris: Author.
- OECD (2010), *International Migration Outlook: SOPEMI 2010*. Paris.
- OECD (2012), «Literacy, Numeracy and Problem Solving in Technology-Rich Environments: Framework for the OECD Survey of Adults Skills». Paris: OECD Publishing.
- OECD og Statistics Canada (2005), *Learning a Living; First Results of the Adult Literacy and Life Skills Survey*. Ottawa/Paris.
- OECD og Statistics Canada (2011), *Literacy for life; Further Results from the Adult Literacy and Life Skills Survey*. Second International ALL report. Ottawa/Paris.
- Reder, S. (2010), «The development of literacy and numeracy in adult life». I: Reder, S. og Bynner, J., red., *Tracking Adult Literacy and Numeracy Skills: Findings from Longitudinal Research*, s. 59–84. New York: Routledge.
- Skolverket (1996), *Grunden för fortsatt lärande*. Skolverkets rapport 115. Stockholm.
- Sticht, T.G. (2001), «The International Adult Literacy Survey: How well does it represent the literacy abilities of adults?» *The Canadian Journal for the Study of Adult Education*, 15:19–36.
- Strucker, J., K. Yamamoto og I. Kirsch. (2003), *The relationship of the component skills of reading to IALS performance: Tipping points and five classes of adult literacy learners*. NCS ALL Reports No. 29. Cambridge, MA.: National Center for the Study of Adult Learning and Literacy.
- Van Daal, V., R.G. Solheim, N.N. Gabrielsen og A.C. Begnum (2007), *Norske elevers leseinnsett og leseferdigheter. Resultater for fjerde og femte trinn i den internasjonale studien PIRLS 2006*. Stavanger: Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning. Universitetet i Stavanger.
- Villund, O. (2008), *Immigrant participation in the Norwegian Labour Force Survey 2006–2007*. Dokument 7/08, Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Vedlegg

Vedleggstabell 1. Fordeling på sentrale bakgrunnsvariabler for de tre utvalgene

	Oslo-regionutvalget av innvandrere	Innvandrere i nasjonalt utvalg	Ikke-innvandrere i nasjonalt utvalg
	Prosent		
Alder			
16–25	38	17	18
26–35	26	35	22
36–45	18	27	22
46–55	11	15	22
56–65	7	7	17
Kjønn			
Menn	51	53	51
Kvinner	50	47	49
Utdanning			
Mindre enn videregående skole	39	16	15
Videregående skole	38	43	48
Høyere utdanning	23	41	37
Foreldres utdanning			
Mindre enn videregående skole	33	26	36
Videregående skole	31	31	38
Høyere utdanning	16	36	25
Botid i Norge			
0–5 år	17	12	
6–15 år	30	47	
16+ år	30	41	
Født i landet	23		100
Arbeidsmarkedsstatus			
Deltar i arbeidslivet	45	75	76
Utenfor arbeidslivet	55	25	24